

ר' עובדיה מברטנורא

חרדל שהרי יש הרבה ממנו כולו מבחוץ, נעשה כמי שהוציא את כל הקופה וחיוב: ג שכן משא בני קהת. בכתף ישאו, וימין ושמאל וחיוב אורחא דארעא: מרפקו. הפרק האמצעי שבורוע, ובערבי כך שמו מרפ"ק: באפונדתו. אזור חלול: פיה למטה. אין דרך הוצאה בכך. אבל פיה למעלה דרך הוצאה בכך. פירוש אחר, אפונדתו בגד שלובש סמוך לבשרו לקבל הזיעה, והגילין לעשות בו כעין כיסין, וכשמהפכים אותו מלמטה למעלה נמצא פי הכיס למטה: שפת חלוקו. השפה התחתונה של חלוק: ד לפניו ובא לו לאחוריו פטור. דנתכוין לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה: לאחוריו ובא לו לפניו חייב. דנתכוון לשמירה פחותה, ועלתה בידו שמירה מעולה: סינר. כעין מכנסים קטנים חוגרות אותן לצניעות. ואם תלתה בהן שום דבר להוציא ובא לה לצד אחר חייבת: שכן ראוי להיות חוזר. דרכו להיות חוזר וסובב

קפה - סל שְׁהִיא מְלֵאָה פְּרוֹת, והוציאה מביתו בשבת וּנְתָנָה עַל הָאֶסְקוּפָה הַחִיצוֹנָה - מפתן לצד רשות הרבים, וכגון שהוא נמוך משלשה טפחים שדינו כרשות הרבים גמורה, אָף עַל פִּי שְׂרוֹב הַפִּירוֹת שִׁבְקוּפָה מְבַחוּץ - ברשות הרבים - פְּטוּר מחטאת, עַד שְׁיֻצִיא אֶת כָּל הַקָּפָה בבת אחת¹¹¹:

משנה ג

הַמוֹצִיא חפץ מרשות לרשות **בֵּין בְּיָמֵינוּ בֵּין בְּשִׁמְאֵלוֹ**, או **בְּתוֹךְ חִיקוֹ**, או **עַל כְּתָפוֹ** - חֵיב חטאת, הואיל ודרך הוצאה היא, שְׁכֵן מִשָּׂא בְּנֵי קְהָלִת שְׁנֵאמֵר בַּמִּשְׁכָּן (במדבר ז, ט): "בְּפִתּוֹ יִשְׂאוּ". אבל המוציא **כְּלֵאָחֵר יָדוֹ** - כשהחפץ על גב ידו, היינו בשינוי, או **בְּרִגְלוֹ**, או הוציא **בְּפִיו וּבְמַרְפְּקוֹ**, או **בְּאֵזְנוֹ וּבְשַׁעְרוֹ**, וּבְפִנְדָּתוֹ - חגורה רחבה ובה כיס לכסף ופִּיהָ לְמִטָּה שאין דרך הוצאה בכך, **בֵּין פּוֹנְדָּתוֹ לְחִלּוּקוֹ**, וּבְשַׁפְּת חִלּוּקוֹ, או **בְּמַנְעֵלוֹ**, או **בְּסַנְדָּלוֹ** - פְּטוּר מחטאת, שְׁלֵא הוֹצִיא כְּדָרְךָ בני אדם **הַמוֹצִיאִין**:

משנה ד

הַמְתַּפְּנִין לְהוֹצִיא לְפָנָיו - שהתכוון שיהיה תלוי לפניו, כדי שישתמר כראוי, וּבֵא לּוֹ לְאַחֲרוֹי - שחזר לאחוריו בשעת ההוצאה ואינו משתמר יפה בכך - פְּטוּר כיוון שהתכוון לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה. אבל אם התכוון להוציא את החפץ לְאַחֲרוֹי וּבֵא לּוֹ לְפָנָיו - שהתכוון לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה - חֵיב.

בְּאֵמַת אָמְרוֹ - הלכה ברורה ללא מחלוקת - **הָאִשָּׁה הַחוֹגֶרֶת בְּסִינֵר** ותלתה בו חפץ להוציאו בשבת, **בֵּין מְלַפְּנֶיהָ וּבֵין מְלֵאָחֶרֶיהָ** - חֵיבֶת חטאת, שְׁכֵן רְאוּי לְהִיּוֹת חוֹזֵר - שכן דרך הסינר להסתובב סביבה, ועל דעת כן הוציאה. רַבִּי

ביאורים והרחבות

אולם אין זו דעת בן עזאי, דתניא: המוציא מחנות (רשות היחיד) לפלטיא (רשות הרבים) דרך סטיו (כרמלית) - חייב, ובן עזאי פוטר.

111. בגמרא (צא, ב) נחלקו האמוראים בהבנת המשנה: חזקיה סובר, שמשנתנו מדברת בקופה

ר' עובדיה מברטנורא סביבותיה, ומתחלה ידעה שסופו להתהפך: רבי יהודה אומר אף מקבלי פתקין. של מלך. הרצים הנושאים אגרות נותנים אותם בעצים חלולים כדמות קנים ותולים בצוארם, ודרך אותו קנה להיות חוזר וסובב מלפניו ומאחוריו סביב לצוארו [ו] יודע היה שסופו להתהפך. ואין הלכה כר' יהודה: ה הוציאוהו שנים פטורים. כדילפינן (ויקרא ד') בעשותה אחת מכל מצות ה', העושה את כולה ולא העושה מקצתה: ור"ש פוטר. דסבר אפילו כשאין יחיד יכול לעשותה אם עשאה שנים פטורים. ואין הלכה כר"ש: את החי במטה. על החי לא מחייב בהוצאתו אם אינו כפות, לפי שהוא נושא את עצמו. וה"מ אדם אבל בהמה חיה ועוף לא,

יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף מִקְבְּלֵי פִתְקִין - שליחי המלך להעביר אגרות ממקום למקום, ונותנים האגרת בקנה התלוי בצווארם, אף הם חייבים בהוצאתם אפילו נתנו את הקנה לפניהם וחזרו לאחוריהם, שכן דרך הקנה להסתובב סביבם ועל דעת כן הוציאו:

משנה ה

המוציא פֶּטֶר לחם לְרֵשׁוֹת הָרָבִים - חֵיב חטאת. הוציאוהו שְׁנַיִם ביחד - פְּטוּרִים שכל אחד מהם לא עשה אלא מקצת מלאכה. **לֹא יָכוֹל אֶחָד לְהוֹצִיאוֹ** מחמת כובדו **וְהוֹצִיאוּהוּ שְׁנַיִם - חֵיבִין** שניהם, משום שכל אחד עשה את כל המלאכה שבידו לעשותה. **וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר** אפילו כשאחד אינו יכול לעשותה לבד¹¹².

המוציא אוֹכְלִין פְּחוֹת מִבְּשִׁיעוֹר - פחות מכגורגרת **בְּבָלִי - פְּטוּר אֵף עַל הַבָּלִי**, מפני ש**הַבָּלִי טְפֵלָה לוֹ** - לאוכל שבתוכו, וכיוון שאינו מתחייב על האוכל, אינו מתחייב אף על הכלי.

המוציא **אֶת אָדָם הַחַי בְּמִטָּה - פְּטוּר אֵף עַל הַמִּטָּה**, שְׁהַמִּטָּה טְפֵלָה לוֹ - לאדם השוכב עליה, וכיוון שפטור על האדם -

שכן אדם חי נושא את עצמו ומקל את גופו כשישאוהו, והרי זה כשנים שעשו מלאכה ביחד זה יכול וזה יכול, לכן פטור גם על המיטה הטפלה.

ביאורים והרחבות

מלאה קישואים ודלועים שהם ארוכים, וגם לאחר שהוציא רוב הקופה עדיין יש מהם בפנים, וכיון שכן אין זה נחשב הוצאה ופטור. אבל אם הוציא קופה המלאה גרגרי חרדל שהם קטנים, חייב, שהרי הוציא חלק מגרגרי החרדל מרשות לרשות, ואף על פי שעל ידי הכלי כל גרגרי החרדל נאגדים לצד פנים, סובר חזקיה ש"אגד כלי לא שמיה אגד". **ורבי יוחנן** סובר, שמשנתנו מדברת אפילו בקופה מלאה גרגרי חרדל שאם הוציא חלקה לחוץ פטור, משום שסובר ש"אגד כלי שמיה אגד", והכלי אוגד את כל מה שבתוכו לצד פנים כאילו לא יצא.

112. גרסינן בגמרא (צב, ב): אמר רב יהודה אמר רב, ואמרי לה אמר אביי, ואמרי לה במתניתא תנא: זה יכול וזה יכול - רבי מאיר מחייב, ורבי יהודה ורבי שמעון פוטרים. זה אינו יכול וזה אינו יכול (ועשאה שניהם) - רבי יהודה ורבי מאיר מחייבים, ורבי שמעון פוטר. זה יכול וזה אינו יכול - דברי הכל חייב (זה שיכול, שכן זה שאינו יכול אינו אלא מסייע, ומסייע אין בו ממש). ומבארים (צג, א) במאי קמיפלגי? בהאי קרא (ויקרא ד, כז): "ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה", רבי שמעון סבר, תלתא מיעוטי כתיבי, (שלשה מיעוטים כתובים בפסוק): "נפש תחטא" (נפש אחת ולא שתיים), "אחת תחטא" (ולא שתיים), "בעשותה תחטא" (ולא בעשיית שנים),

המוציא **אֶת הַמֵּוֹטָה בַּמֵּוֹטָה** - חַיֵּב על הוצאת המת.
וְכֵן הַמוּצִיא בְּזֵית מִן הַמֵּוֹת, וְכֵזֵית מִן הַנְּבִלָה,
וְכַעֲדָשָׁה מִן הַשְּׂרִיץ - חַיֵּב משום שאלו
 שיעוריהם לטומאה, לכן חשובים גם כן לעניין שבת.
וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן פּוֹטֵר אפילו במוציא מת שלם, כיון
 שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, שהרי מטרותו
 אינה הוצאת המת לרשות הרבים אלא פינוי הבית:

משנה ו

הַנוֹטֵל צִפְרָנְיוֹ בשבת **זו בָּזוּ, אוּ בְּשִׁנּוֹ, וְכֵן**
הַתּוֹלֵשׁ שְׂעָרוֹ בידו, או בשיניו **וְכֵן שְׁפָמוֹ, וְכֵן**
זָקָנוֹ, וְכֵן הַגּוֹדֵלֶת - קולעת את שערה, **וְכֵן**
הַפּוֹקֶסֶת - נותנת כחול סביב עיניה, **וְכֵן הַפּוֹקֶסֶת**
 - שחולקת שער ראשה - **רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב**
 חטאת, שכולם תולדות מלאכה הן (נוטל צפרניו או
 שערו - גוזז, כוחלת - צובע, גודלת או פוקסת -
 בונה). **וְחַכְמֵי אֹסְרִין מִשּׁוּם שְׁבוּת** דרבנן, שאין
 זו דרך עשיית מלאכות אלו, לכן פעולות אלה לא
 נחשבות לתולדות¹¹³.

ר' עובדיה מברטנורא
 דכמאן דכפותין דמו: וכן כזית
 מן המת. חייב אם הוציא,
 דהואיל ומטמא, הוצאה חשובה
 היא להציל עצמו מן הטומאה.
 וכן כזית מן הנבלה וכעדשה מן
 השרץ, דהכי הוי שיעורן
 לטומאה: ורבי שמעון פוטר.
 אפילו במת שלם, דהוי מלאכה
 שאינה צריכה לגופה, דכל
 שאינו אלא לסלקו מעליו היא
 מלאכה שאינה צריכה לגופה
 ולא מלאכת מחשבת היא. ואין
 הלכה כרבי שמעון: וכן
 שער. התולש שער ראשו
 בידו: וכן הגודלת. שער ראשה
 וקולעת אותו, תרגום עבות
 (שמות כ"ח) גדיל: הכוחלת.
 נותנת כחול בעיניה: הפוקסת.
 מחלקת שער שבאמצע הראש
 מכאן ומכאן אצל הצדעים: רבי
 אליעזר מחייב חטאת. כוחלת
 משום כותבת, גודלת ופוקסת
 משום בונה: וחכמים אוסרים
 משום שבוט. דסברי אין דרך

כתיבה בכך ואין דרך בנין בכך, והלכה כחכמים. ודוקא הנוטל צפרניו ושערו בידיו, הוא דפטרי
 רבנן מחטאת ומסקילה, אבל הנוטל שערו או צפרניו בכלי מודים חכמים דחייב חטאת. ומכי נטל
 שתי שערות חייב, והנוטל שער ראש חברו אפילו ביד חייב. וצפורן שפרשה רובה או שער שנתלש
 רובו ומצער אותו, מותר ליטלו ביד לכתחלה: התולש מעציץ נקוב חייב. דהוי כמחובר, דיונק מן
 הקרקע ע"י הנקב שמריה לחלוחית הקרקע, ואפילו הנקב בצדו. ושיעור הנקב כדי שרש קטן:

ביאורים והרחבות

חד למעוטי זה עוקר זה מניח, וחד למעוטי זה יכול זה יכול, וחד למעוטי זה אינו יכול זה
 אינו יכול. ורבי יהודה חד למעוטי זה עוקר זה מניח, וחד למעוטי זה יכול זה יכול, וחד
 למעוטי יחיד שעשאה בהוראת בית דין (שפטור מקרבן שנחשב כאנוס). ורבי שמעון - יחיד
 שעשאה בהוראת בית דין חייב (קרבן חטאת). ורבי מאיר (שמחייב כזשה יכול זה יכול), מי כתיב
 נפש תחטא, אחת תחטא, בעשותה תחטא? תרי מעוטי כתיבי, ("נפש אחת" - מיעוט אחד,
 "בעשותה" - מיעוט שני) חד למעוטי זה עוקר זה מניח, וחד למעוטי יחיד שעשאה בהוראת
 בית דין.

113. בגמרא (צד, ב) למדין: מחלוקת לעצמו (שבזה ר"א מחייב, שיכול לאמן את ידו לתקן שערו
 בלא כלי), אבל לחברו (שאינו יכול לאמן את ידו ליטול יפה בלא כלי) - דברי הכל פטור. עוד למדין
 (שם) מבריייתא: הנוטל מלא פי הזוג (מספריים) בשבת - חייב, וכמה מלא פי הזוג? שתיים
 (שתי שערות). רבי אליעזר אומר: אחת. ומודים חכמים לרבי אליעזר, במלקט לבנות מתוך